Педагогика / Педагогика / Pedagogics

**БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИ ТАРБИЯВИЙ ФАОЛИЯТГА МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ
ТАЙЁРЛАШ ТИЗИМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ДИНАМИКАСИ**

Яркинай Нурумбекова

Педагогика фанлари бўйича PhD,
Педагогика ва психология кафедраси,
Гулистон давлат университети

Аннотация: Мақолада ахлоқий ва хулқ-атвор сифатини ошириш, когнитив ва ҳиссий-ижтимоий ўзгаришларни ўзгартириш тизими, шунингдек, терроризм шахсини умуминсоний қадриятлар билан индивидуализатсия қилишнинг диалектик бирлиги таҳлил қилинди.

Мамлакатимизда илдиз отган, аждодларимизнинг энг қадимий қадриятлари билан бойитилган ахлоқий ва хулқ-атвор тарбияси педагогик жараёни такомиллаштиришга олиб келади. Тадқиқот давомида бўлажак ўқитувчиларни маънавий-тарихий қадриятларга, маънавий-ахлоқий асосларга, касбий ва таълим фаолиятига тайёрлашда ахлоқий ва хулқ-атвор фазилатларини шакллантириш жараёнини ташкил этиш белгиланди.

Маънавий-ахлоқий сифат шаклланиш жараёнида мураккаб ижтимоий ҳодиса сифатида миллий, маънавий, тарихий ахлоқий ва ҳуқуқий омиллар билан чамбарчас боғлиқдир. Шу муносабат билан миллий ва маънавий қадриятлар нафақат халқимизнинг тарихий ва маънавий мероси, балки ҳар томонлама ривожланган шахсни тарбиялаш ва шакллантиришнинг муҳим омилдир.

Таҳлиллар асосида маънавий-ахлоқий сифат мураккаб тузилишга эга эканлиги ва маънавий-ахлоқий билимлар, маънавий-ахлоқий кўникмалар, маънавий-ахлоқий фазилатлар, маънавий-ахлоқий фазилатлар, маънавий-ахлоқий фазилатлар каби таркибий қисмларни қамраб олиши аниқланди ва таҳлил қилинди.

Калит сўзлар: ўқитувчи, устоз-шогирд, маънавий-ахлоқий тарбия, аксиология, қадрият, ёшлар-талабалар, қадрият онги, қадрият муносабати, қадрият хулқ-атвори, қадрият муносабати, қадрият йўналиши.

**ДИНАМИКА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-
ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Яркинай Нурумбекова

PhD по педагогическим наукам,
Кафедра педагогики и психологии,
Гулистанский Государственный Университет
66

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

Аннотация: В статье освещается анализ системы усовершенствования морально-поведенческого качества, трансформации когнитивного и чувственно-социального, а также диалектической единицы индивидуализации лица интронизации с общечеловеческими ценностями.

Морально-поведенческое воспитание, укоренённое в нашей стране, обогащенное с древнейшими ценностями наших предков, приводит к усовершенствованию педагогического процесса. В процессе исследования была определена организация процесса формирования морально-поведенческих качеств при подготовки будущих преподавателей к духовно-историческим ценностям, духовно-нравственной основе, профессионально-воспитательной деятельности.

Духовно-нравственное качество в качестве сложной социальной явления в процессе формирования, тесно связано с национальными, духовными, историческими нравственными и правовыми факторами. В связи с этим, национальные и духовные ценности являются не только исторически-духовной наследий нашего народа, но и важными факторами воспитания и формирования всесторонне-развитой личности.

На основе анализов, было выявлено и проанализировано, что духовно-нравственное качество имеет сложную структуру, и охватывает компоненты, такие как духовно-нравственные знания, духовно-нравственные навыки, духовно-нравственные квалификации, духовно-нравственные качества, духовно-нравственные достоинства.

Ключевые слова: преподаватель, наставник-ученик, духовно-нравственное воспитание, аксиология, ценность, молодежь-студенты, ценностное сознание, ценностное отношение, ценностное поведение, ценностная установка, ценностное направленность.

**TRAINING OF FUTURE TEACHERS TO PROFESSIONAL EDUCATIVE ACTIVITY ON
THE BASEMENT**

Yarkinay Nurumbekova

PhD in Pedagogical Sciences,
Department of Pedagogy and Psychology,
Gulistan State University

Abstract: The article enlightens the analyze of the system of improving spiritual-moral features, transformation of cognitive and sensual-social, also dialectical unit of individualization of person's intronization with general human values.

Spiritual-moral education, which was developed in our country and enriched with ancient values of our ancestors, leads to improvement of pedagogical process. In the process of the research, there was obtained organization of the process of formation of spiritual-moral features while training future teachers to spiritual-historical values, spiritual-moral bases, professional-educative activities.

Spiritual-moral feature as a complicated social phenomenon in the formation process, closely related with national, spiritual, historical, moral and legal factors. At this point, national and spiritual values are not only historical-spiritual heritage of our nation, but also important factors of education and formation of fully complex person.

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

On the basement of the analyze, there were obtained and analyzed that spiritual-moral feature has a complicated structure and covers components such as spiritual-moral knowledge, spiritual-moral skills, spiritual-moral qualifications, spiritual-moral features, spiritual-moral advantages.

Keywords: teacher, master-student, spiritual-moral education, axiology, value, students, valuable consciousness, valuable relation, valuable behavior, valuable set, valuable direction.

Кириш

Президентимиз

Ш.М.Мирзиёевнинг 2018 йил 14 августдаги “Ёшларни маъавий-ахлоқий ва жисмоний баркамол этиб тарбиялаш, уларга таълим-тарбия бериш тизимини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари” тўғрисида ПҚ-3907-сон Қарорида миллий ва умуминсоний қадриятлар асосида ёшларни ижтимоий ҳаётга тайёрлашда ижтимоий хушёрлик, маънавий масъулият қадрлаш туйғусининг тўғри шаклланганлиги оламга қадриятли муносабатнинг тўғри вужудга келтиришда педагог: ўқитувчи-тарбиячи, устоз, мураббийнинг касбий тайёргарлиги муҳим аҳамиятга эга эканлигини кўрсатади.

Зотан, педагог: ўқитувчи-тарбиячи ўзининг касбий педагогик фаолияти жараёнида минглаб мурғак қалбларга инсонийлик туйғусини олиб киради, меҳр улашади, уларнинг руҳиятига таъсир кўрсатиб, қалбларида ватанпарварлик туйғусини уйғотади.

Фикр тарбияси асосида турли хил қарашлар ва ёндашувлар вужудга келади. Инсонни эзгу мақсад сари йўналтирадиган илғор фикрлар ғояга айланади. Ўз ғоясига эга бўлган ҳар бир шахснинг кундалик фаолияти мазмунли, унумли ҳамда шахсий манфаати миллат ва давлат манфаатлари билан уйғун бўлади. Бу жараён: эзгу фикр, ғоя, мақсад, мотив, эҳтиёж, манфаат, эътиқод тизимида ривожланади.

Ўз навбатида, эътиқодли инсоннинг ғояси унинг дунёқараши, билими, маданияти ҳамда касб-кори билан боғлиқ бўлиб, фикрлаш тарзида намоён бўлади. Кундалик ҳаракат, интилиш, фаоллик ҳамда эҳтиёж шахснинг маънавий-ахлоқий хусусиятларида акс этиб, айти пайтда, унинг эътиқоди мазмунини ташкил этади. Эътиқод моҳиятига мос келадиган манфаат тор доирадаги эҳтиёж, яъни нафсга тобе кўринишдаги субъектив муаммолардан ҳоли бўлади. Узлуксиз занжир реакциясига ўхшаш бу жараённинг қайтар алоқа механизмига хос мустаҳкам бўғинлари (ҳалқалари) эътиқодга айланган ғоя кўламининг кенгайишига олиб келади ва эзгу фикр такомиллашиб боради. Шакллантирувчи экспериментнинг якунида Бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятига хос хусусиятларнинг фазилат даражасига ўсиб бориши, аввало, инсонпарварлик (101), билимдонлик (93), ватанпарварлик (103), ижтимоий фаоллик (96), бағрикенглик (97), болажонлик (98), касб масъулиятини ҳис этиш (99), касбий ва шахсий хусусиятларнинг мос келиши (97), янгиликларга интилиш ва ижодкорликда (92) кўриниб, ғоя ва эътиқоднинг барқарорлиги билан ифодаланди. Бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолияти тарбия олувчининг ўқув-билув фаолиятида ўз аксини топиб, тарбиячи тарбия олувчига хос педагогик таъсир, ўқувчида

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

ғоявий иммунитетни шакллантириш билан боғлиқ бўлишлиги (дисс. 67- 68 бетлар) шаклланаётган эътиқод кўламида акс этди Узлуксиз тизим характериға эға бўлган бу жараён тадиийот жараёнида аниқланди

Шакллантирувчи эксперимент якуни натижаларига кўра, бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятиға хос хусусиятларни фазилат даражасига ўсиб боришиға доир илмий маълумотлар қуйидаги тартибда тизим ҳолиға келтирилди (1-жадвал)

1-жадвал

Педагогик амалиёт жараёни якунида талабаларда касбий фазилатларни ортиб бориш динамикаси (жами 336 нафар талаба фойиз ҳисобида)

№	Талабаларда касбий фазилатларни ортиб бориш мезонлари	ОТМ	Иштирокчилар сони	Тажриба гуруҳи		Назорат гуруҳи	
				Тажриба бошида	Тажриба охирида	Тажриба бошида	Тажриба охирида
1.	Инсонпарварлик	ГулДУ	112	78,5	93,1	64,2	66,9
		БухДУ	110	76,3	87,2	63,6	66,3
		ФарДУ	114	71,9	82,4	59,6	62,2
		Жами	336	75,5	84,8	62,7	65,1
2.	Ватанпарварлик	ГулДУ	112	78,5	91,9	71,4	75
		БухДУ	110	78,1	89,0	70,9	73,6
		ФарДУ	114	73,6	84,2	66,6	70,1
		Жами	336	76,7	91,7	69,6	72,9
3.	Касб масъулиятини ҳис этиш	ГулДУ	112	66,9	87,5	64,2	66,9
		БухДУ	110	66,3	84,5	69,0	70,8
		ФарДУ	114	63,1	79,8	65,7	68,4
		Жами	336	64,4	83,9	66,3	69,4
4.	Болажонлик	ГулДУ	112	65,1	87,5	62,5	64,2
		БухДУ	110	64,4	83,6	61,8	64,5
		ФарДУ	114	61,4	79,8	58,7	61,4
		Жами	336	63,9	83,6	61,0	63,3
5.	Бағрикенглик	ГулДУ	112	63,3	86,6	60,7	62,5
		БухДУ	110	61,8	85,4	59,0	61,8
		ФарДУ	114	64,0	78,9	56,1	67,5
		Жами	336	66,3	83,6	58,6	60,7
6.	Касбий ва шахсий хусусиятларни мос келиши	ГулДУ	112	63,3	86,6	60,7	71
		БухДУ	110	61,8	85,4	60,0	62,7
		ФарДУ	114	58,7	80,7	56,1	57,8
		Жами	336	61,3	84,2	58,9	61,3
7.	Ижтимоий фаоллик	ГулДУ	112	60,7	85,7	56,2	58,9
		БухДУ	110	60,0	84,5	55,4	58,1
		ФарДУ	114	57,0	80,7	52,6	55,2
		Жами	336	59,2	83,6	56,5	57,4
8	Билимдонлик	ГулДУ	112	59,8	83,0	57,1	59,8

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

		БухДУ	110	59,0	81,8	57,2	60,0
		ФарДУ	114	56,1	78,0	54,3	57,0
		Жами	336	58,3	77,9	56,2	58,9
9	Ўқитувчининг янгиликларга интилиш ва ижодкорлик фазилати	ГулДУ	112	58,0	82,1	56,2	58,00
		БухДУ	110	57,2	80,0	54,5	57,2
		ФарДУ	114	54,3	76,3	52,6	54,3
		Жами	336	56,5	79,4	54,4	56,5
		жами	3034	64,6	83,2	57,7	62,6

Янгиликни фарқлаш ва бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятга тайёрлашни ижодий маҳсули сифатида янгича ёндашувлар, ўзи томонидан яратилган, татбиқ этилган янгиликка нисбатан муаллифлик фаолиятини белгилайди. Тарбия ва таълим ишида мутахассис ўзига мақбул йўлни танлайди. Мулоқот ва муносабатлар меъёрини таъмин этадиган сурат (темп), қўлланилаётган методларга кўра бир хил андозада кечмайди. Ўзининг ранг-баранглиги билан ажралиб туради. Ўқувчи ва талаба учун устоз-мураббий тарбия дарсини нимадан бошлаб ва тарбия олувчини қандай қилиб, мавзу мақсадлари асосида йўналтира олиши ҳар доим инновацион ёндашувлар асосида амалга ошади. Бунга мисол тариқасида Гулистон давлат университети педагогик инновация маркази ходимлари томонидан ишлаб чиқилган “Шахсий фикр” ва “Занжир” методларини татбиқ этиш методикасини кўрсатиб ўтамиз. Методлар модернизацияси ўлароқ ишлаб чиқилган ушбу интерфаол методлар таълим-тарбия жараёнини такомиллаштиришда кенг қамровда қўлланилди.

Бу ўринда бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятини такомиллаштириш ва унинг муҳим омилларидан бири “Устоз-шогирд” мактабини яратиш долзарб

педагогик муаммо эканлиги ўз эътирофини топди. Бўлажак ўқитувчиларни касбий-тарбиявий фаолияти билан бевосита боғлиқ ва талабанинг “Устоз-шогирд” мақомига эга бўлиши ва унинг айрим характерли хусусиятлари қўйдагилардан иборатлиги қайд этилди, яъни: фикри тиниқ, хулқ-атвори яхши бўлган ва илмга чанқоқ талабалар билан дўстона муносабат ўрнатиш; “шогирд” – деб қаралган талабага беғараз ёрдамни аямаслик ва “Устоз-шогирд” мактаби анъаналарини такомиллаштириш; тарбия дарслари ва тарбиявий тадбирларни ўзаро ҳамкорликда аниқ мақсадга мувофиқ ўтказиш; тарбия жараёни самарадорлигини оширишда педагогик ва ахборот технологияларидан унумли фойдаланиш; тарбия назарияси ва амалиётига оид илғор инновацион тажрибаларни ўрганиб татбиқ этиш; тарбия жараёнини такомиллаштиришга қаратилган илмий, ўқув-билиш ва амалда қўллашга қаратилган тавсиялар ишлаб чиқиш; йигит ва қизларани оилавий ҳаётга тайёргарлиги бўйича тарбиявий ишлар режаси юзасидан аниқ тадбирларни белгилаш; айниқса, қиз болаларни бўлажак она сифатида алла ва унинг тарбиявий аҳамиятини ўрганишга жалб қилиш. шунингдек бугунги кунда долзарб бўлган Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан кўтарилган ёшлар

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

маънавиятини юксалтириш ва уларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш бўйича 5 та ташаббус юзасидан аниқ режа ва тадбирларни ишлаб чиқиш.

Бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятини маънавий-ахлоқий такомиллаштиришнинг ўзига хос хусусиятлари ўрганилиб, бу

Бу ўринда ривожланиш босқичлари қуйидагича белгиланди:

биринчи босқич – касбий тарбиявий фаолиятни, маънавий-ахлоқий тарбиянинг моҳияти, педагогик техника ва педагогик технологияларнинг изчиллигига оид назарий билимларни ўзлаштириш;

иккинчи босқич – эгаллаган назарий билимларни касбий тарбиявий амалиётида қўллаш;

учинчи босқич – қиёсий таҳлиллар асосида (тарбия дарсларини кузатиш ва таҳлил этиш; тарбиявий тадбирларда фаол иштирок этиш; семинар-тренингларда қатнашиш ва ҳоказо) янгича ёндашувларни татбиқ этиш;

тўртинчи босқич – янги ғояларни амалга оширишнинг мазмуни, шакли ва методикасини ишлаб чиқиш.

Бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятини маънавий-ахлоқий такомиллаштириш омилларига мувофиқ унинг самарадорлигига қаратилган яхлит тизимни педагогик принциплар асосида ўсиб бориши, тажриба-синов ишлари ва уларнинг якунларида кўриб чиқилди. Кўриниб турибдики, ҳар бир босқич ўзига хос тарбия принциплари, қонуниятлари, методларига эга бўлиб, уларни амалга оширишда тарбиячидан инновацион билим, кўникма ва малакалар талаб этади.

Бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёргарлигини такомиллаштиришда талаба ўзини ўзи излаши ўзини ўзи тадқиқ этиши, ўз билими ва тажрибасини татбиқ қилиши ўлароқ, ўз-ўзини кашф этмоғи лозим. Тадқиқот изланишларимиз шуни кўрсатдики, ўз-ўзини англаб етмаган инсон баркамол шахс тарбиясига “мутахассис” сифатида ўз ҳиссасини қўша олмайди. Тарбия ишига дахлдор шахс, аввало, ўз қалби ва руҳияти ҳамда бутун борлиғи билан юзланмоғи, уни тўлақонли англаб етмоғи керак.

«Тарбиячи ва давр» ёки «давр ва тарбиячи» муносабати муаммолари таҳлили касбий «Мен»ни тўлақонли англаб етган тарбиячи ижтимоий фаол, малакали рақобатбардош кадр сифатида ўзининг илғор инновацион тажрибасига эга бўлиши, касбий сифатлар ва фазилатларни ўқувчи-талабага етказиб бера олиши мумкинлигини кўрсатди.

Якуний эксперимент жараёнида қайтар алоқа механизмининг моҳияти тизимий-фаолият ёндашувга кўра қуйидаги тартибда ўрганилди: - узлуксиз таълим тизимида тарбия турлари ва жумладан, жисмоний тарбия учун ҳар куни камида 1-2 соат вақт ажратиш; - ақлий ва жисмоний фаолият уйғунлигига эришиш; - соғлиққа салбий таъсири бўлган экологик муаммоларни ўрганиб ва бартараф этиб бориш;- талабанинг тарбияга оид фикр-мулоҳазаларини эшитиш, жўяли маслаҳатларини инобатга олиш;- психологик-физиологик қонуниятларга мувофиқ, яхши сифатларни динамик стереотип кўринишида фазилатга ҳамда шахс эътиқоди мазмунига айлантиришга эришиш;- тарбияга салбий таъсир кўрсатувчи олимлардан огоҳ бўлиш ва унга қарши чора-

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

тадбирларни олдиндан белгилаб бориш;- талабани ишонтириш ва ишончига кириш орқали ўзаро ҳамфикрлик, ҳамжиҳатлик, ҳамкорлик ва дўстона муносабатларни қарор топтиришга эришиш;- ахлоқий муносабатларида оғиш сезилган талабанинг хулқ-атворини коррекция қилиш шаклини (қўшимча дарслар, тўғараклар, спорт мусобақалари, семинар-тренинглари, ролли ўйинлар, жамоат топшириқларига жалб этиш ва бошқалар) мақсадли амалга ошириш, улар билан якка тартибда шуғулланиш, ёшларни назоратдан четда қолдирмаслик орқали ўз-ўзини тарбиялашларига эришиш, педагогик тафаккурнинг нозик қирраларига

суянган ҳолда талабага ишониш, мустақиллик бериш ва ўзига яқин олиб муомала қилиш, бўш вақтдан оқилона фойдаланиш. Маънавий-ахлоқий фазилатнинг асосини ташкил қилган инсонпарварликнинг рўёбга чиқиши, унинг педагогик асослари ҳамда ижтимоий мақсадлар ва ижтимоий функциялардан келиб чиқади.

Талабаларнинг педагогик амалиёт жараёнида тарбия дарслари ва тарбиявий тадбирларни инновацион ёндашувлар асосида режалаштира олишлари умумлаштирилган ҳолда таҳлил этилиб, қуйидаги ҳолга келтирилди (2- жадвал).

2- жадвал

2- жадвал. Талабаларнинг педагогик амалиёт жараёнида тарбия дарслари ва тарбиявий тадбирларни инновацион-акциологик ёндашувлар асосида режалаштира олиш даражалари (10 балли баҳолаш тизими асосида)

Гуруҳлар	Талабалар сони	Режалаштира олиш даражалари					
		Юқори		Ўрта		Паст	
		Амалиёт бошида	Охирида	Амалиёт ёт бошида	Охирида	Амалиёт бошида	Охирида
Тажриба	210	54	94	65	106	91	10
Назорат	210	56	58	64	70	90	82

Тажриба гуруҳларида амалиётнинг дастлабки ҳафтасидаёқ талаба бўлажак мутахассис сифатида тарбиявий ишларни талаблар даражасида режалаштира олиш билан бирга, замонавий педагогик ва ахборот технологияларини татбиқ этган ҳолда, очиқ тарбиявий соатларни мазмунли равишда ўтказишга эришди.

Аммо амалиётнинг охириги ҳафтасига келиб, “ўрта” ва ундан ҳам “паст” даражада деб шартли равишда олинган кўрсаткичларимиз 2- жадвалда

кўриниб турибди. Албатта, тарбиячи – методист талабанинг қобилиятини (шахсий ва касбий) унинг темперамент типлари билан боғлаган ҳолда инobatга олган.

Шундай бўлса-да, 210 нафар талабадан ўртача 10 тасиниг узулуксиз методик ёрдамга муҳтож бўлганлиги, улардаги назарий билимларни бир мунча сустлиги билан боғлиқ эканлигини кўрсатиб ўтиш лозим.

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

Назорат гуруҳларидаги паст кўрсаткич ҳам худди шундек, талабанинг ўртача ўзлаштириши билан боғлиқлигини кўрсатди.

Тадқиқот жараёнида суст ўзлаштирувчи талабаларнинг қизиқишларини ўрганган ҳолда, уларга босқичли равишда назорат топшириқларини бериб, ишчанлик қобилиятларини ошириш мумкин эканлиги аниқланди.

Ижтимоий фаолликнинг ижтимоий амалиётда юзага чиқиши, талабанинг шахсий ва касбий қобилиятларини ўрганиш ва уни ривожлантириш билан чамбарчас боғланиб кетади. Тадқиқот жараёнида қуйидаги хулосаларга келинди:

1. Бўлажак ўқитувчини тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёргарлигини такомиллаштириш феномени кенг қамровли тушунча бўлиб, унда ўзбекона миллий тарбия ва умуминсоний тарбиянинг ўзига хос хусусиятлари интегратив характер касб этади. Ўқитувчи кундалик фаолияти жараёнида ёш авлодни миллий-ахлоқий фазилатлар руҳида тарбияловчи мутахассис эканлиги, тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёрлаш тизимини такомиллаштириш бугунги куннинг долзарб муаммоларидан биридир.

2. Узлуксиз таълим тизимида фаолият юритаётган ўқитувчилар касбий-тарбиявий фаолиятининг ҳозирги ҳолати: педагогик кузатув, анкета сўровномаси, суҳбат, таққослаш, педагогик социометрия усуллари орқали аниқланиб, бўлажак ўқитувчиларни тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёргарлигини такомиллаштириш ижтимоий-педагогик зарурат эканлиги асосланди;

илк бор “Бўлажак ўқитувчиларни тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёрлаш тизимини такомиллаштириш” тушунчасининг мазмун-моҳияти ҳамда вазифалари илмий-амалий нуқтаи назардан очиб берилди.

3. Олий таълим муассасаларида бўлажак ўқитувчиларни тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёрлаш тизимини такомиллаштириш педагогик шарт-шароитлари аниқланган; педагогик жараёнда “маънавий-ахлоқий тарбия”нинг ўрни, “тарбиявий фаолиятга тайёрлаш тизими”, “инновацион-аксиологик ёндашув” тушунчаларининг мазмун-моҳияти очиб берилди; педагогик техника ва технологияни тизимлаштириш хусусиятлари асосланди.

4. Бўлажак ўқитувчиларнинг тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёрлаш тизимини такомиллаштириш тузилмаси модели миллий ва умуминсоний қадриятлар уйғунлигига мувофиқ: технологик тизим, тарбия ва таълимнинг бирлиги, мақсадлар аниқлиги, миллий ва умуминсоний тарбиянинг ўзаро боғлиқлиги, «устоз-шогирд» мактабининг ўрни, инновацион технологиялар татбиқи, кафолатли натижалар, эзу фикр, эзу сўз, эзу амалнинг уйғунлиги, маънавий-ахлоқий ва касбий баркамоллик кесимида тизимлаштирилган.

5. Бўлажак ўқитувчиларни тарбиявий фаолиятга тайёрлашни маънавий-ахлоқий асосларини такомиллаштиришнинг инновацион омиллари, усул ва воситалари ривожлантирилиб, тарбиячи-ўқитувчининг тарбиявий фаолияти прфессограммаси такомиллаштирилган ҳамда унинг самарадорлиги: таққослаш, қиёслаш, тажриба-синов ишларининг

Педагогика / Педагогика / Pedagogics

репрезентативлиги ҳамда олинган натижаларнинг математик-статистик таҳлили асосида аниқланган.

6. Бўлажак ўқитувчиларни тарбиявий фаолиятга маънавий-ахлоқий тайёрлаш бир мавзу ва бир соатга мўлжалланган модул (кичик модул), бир неча соатга мўлжалланган йирик мавзу ҳамда алоҳида бобга хос таркибий бўлақлардан иборат модул блок (бирламчи модул), интеграциялашган технологияни ўзида мужассам этган модуллар тўпламидан иборат бўлган макромодуллар кетма-кетлигида ишлаб чиқилган.

7. Тадқиқот юзасидан амалга оширилган тажриба-синов ишларини баҳолаш мезонлари маънавий-ахлоқий тайёргарлигига хос хусусиятларни фазилат даражасига ўсиб боришига доир илмий маълумотлар асосида: ватанпарварлик, инсонпарварлик, касб масъулиятини ҳис этиш, болажонлик, бағрикенглик, касбий ва шахсий хусусиятларни мос келиши, ижтимоий фаоллик, билимдонлик, тарбиячининг янгиликларга интилиш ва ижодкорлик фазилатлари асосида ишлаб чиқилган ва амалиётда татбиқ этилган.

Бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятига хос маънавий-ахлоқий касбий фазилати ва хислатлари динамикаси ва педагогик амалиёт жараёни якунида талабаларда касбий фазилатларни ортиб бориш динамикаси 18,3% ўсиши аниқланди. Инновацион-аксиологик ва тизимли ёндашувлар асосида бўлажак ўқитувчиларни касбий тарбиявий фаолиятини такомиллаштиришнинг маънавий-ахлоқий асослари тўғри йўлга қўйилса, тарбия жараёни сифати ва самарадорлиги 12-13 фоизга ошиши ва тарбия жараёнида кафолатли натижани

қўлга киритишга олиб келиши далилланди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси. Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 йил, 6-сон, 70-модда.

2. Абдукаримов Ҳ. Касбий педагогик фаолият. –Т.: Ўқитувчи, 2010. – 160 б.

3. Слостенин В.А. Исаев И.Ф. Шиянов Е.Н. Общая педагогика. – М.: Владос, 2002. –256 с.

4. Нурумбекова Я. Тарбиячи касб фаолиятини технологиялаштиришнинг маънавий-ахлоқий асослари. Монография, 2020. – 173 бет.